

FERMÍ VINYALS

RECULL DE NOTÍCIES DE LA BARONIA COMPOSTA PER LES PARRÒQUIES DE SANTA PERPÈTUA DE MOGODA, SANTA MARIA DE MARTORELLES, SANT FOST DE CAMPSENTELLES I SANT CEBRIÀ DE CABANYES, DE LA VEGUERIA DEL VALLÈS

Pòrtic

Entre els antics fogatges coneguts a Catalunya, escollim el del 1365-70, temps no gaire llunyà del 1343, data del primer document pel qual pren estat oficial la baronia que ens ocupa.

Santa Perpètua de Mogoda	32 focs
Santa Maria de Martorelles	26 »
Sant Fost de Campsentelles	12 »
Sant Cebrià de Cabanyes	10 »
Total	80 » ¹

I

El rei Pere IIIer. el Cerimoniós, el dia 8 d'abril del 1343 va vendre, a precari, a Berenguer de Sant Vicenç, senyor del Castell de Cabanyes, la jurisdicció alta i baixa, civil i criminal, excloent-ne solament els crims que comportessin pena de mort o mutilació de membres en els termes de les quatre parròquies susdites, quedant així fundada la nova baronia.²

II

Per un altre pergamí del temps de Joan Ier. l'Amador de la Gentilesa, del 13 de juny del 1395, pot deduir-se que Berenguer de Sant Vicenç en aquesta data ja havia mort, però que, del seu patrimoni, en posseïa certs drets la Pia Almoïna de la Seu de

1. «Memòria de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona». Tercera època, vol. XXXIV, n.º 11 (1962), pàg. 319. Treball de J. Iglesias Fort. Expedient del nostre arxiu n.º 130.

2. Pergamí de la Cartoixa de Santa Maria de Montalegre (expedient n.º 52 del nostre arxiu, document n.º 1).

Barcelona. Tot i això, el rei Pere havia venut, una segona vegada, tota la baronia de referència a Pere Bos a carta de gràcia, segons ens indica aquest pergami.

El rei Joan, al mateix document en fa una nova venda, mitjançant el següent preàmbul, «... vosaltres en nom i de part de l'Almoïna, preteneu tenir ja, a les susdites parròquies, la jurisdicció civil i criminal i el mixt imperi i alguna altra del mer imperi, que pentanyen a l'Almoïna per certs títols o causes que ens demostreu que us han de ser reconeguts...».

«... i per consegüent asseureu que el nostre pare i els seus procuradors no varen poder vendre-ho a Pere Bos, tal com ho va vendre, en perjudici de la susdita Almoïna, essent-ne obstacle els títols que dieu que tenia allí...»

No obstant tot això, l'esmentada Pia Almoïna, va haver de comprar de nou la baronia en litigi segons el mateix Rei diu «... i perquè sigui manifest que Nos hem venut i vosaltres heu comprat la jurisdicció alta i baixa, civil i criminal i el mer i mixt imperi, ...» etc.

En conseqüència, doncs, permeto, «... en virtut de la present venda, que pogueu exercir lliurement, la jurisdicció que us hem venut, sense que es pugui apellar, reclamar, o recórrer, d'alguna manera a Nos o al nostre Governador General i als seus lloctinents i oficials nostres contra cap dels vostres judicis i sentències ...», etc.

Resolt el problema de la duplicitat de drets de referència i feta la nova compra, la baronia va quedar finalment de la Pia Almoïna.³

III

Al segle xvè, durant el regnat d'Alfons el Magnànim, l'orde de la Cartoixa va comprar l'ermita de la Verge de Montalegre i al mateix temps una part de la finca Sentromà i el mas Rovira, etc.

El cas és però, que, l'any 1415, va començar allí la vida cartoixana.⁴

IV

L'any 1425 el rei Alfons va firmar un privilegi a favor de la susdita Cartoixa bo i transmetent-li el dret de tota la jurisdicció civil i criminal, alta i baixa i el mer i mixt imperi a perpetuïtat «de tot quant ara hi ha, o hi haurà per qualsevol adquisició del susdit monestir, etc.»

Diu, però, «exceptuats i expressament retinguts per mi els casos en els quals tinguí lloc la pena de mort natural o civil, o mutilació de membres i la pena de bandeig o d'exili temporal», etc.⁵

La interpretació jurídica dels drets inscrits en el penúltim paràgraf transcrit fou molt aviat motiu de grans discòrdies en la baronia que ens ocupa, particularitats que posarem de manifest més endavant.

3. Pergami de la Cartoixa de Santa Maria de Montalegre (expedient n.º 52 del nostre arxiu, document n.º 4).

4. *La Cartuja de Santa Maria de Montalegre. Compendio Histórico*. Edició del 1962, pàgs. 45-46.

5. A. C. A. Monacals, Hisenda. Cartoixa de Santa Maria de Montalegre, lligall n.º 7, fitxa 617, pergami del 25-V-1425 (expedient del nostre arxiu n.º 261).

V

Cal afegir que, «Des del 1434 fins el 1550 (en realitat fins al 1568), el prior de Montalegre era senyor feudal, baró de les quatre parròquies de Santa Perpètua, Cabanyes, Sant Fost i Martorelles. En conseqüència tenia jurisdicció civil i criminal amb la facultat d'imposar la última pena sobre els veïns, els quals eren subjectes, encara, a altres prestacions, com la militar en determinats casos de defensa; al cultiu de determinades peces de terra, a canvi d'alguna renda o cens», etc.⁶ Drets innats a tota senyoria feudal.

VI

Per una carta de la Reina Maria, datada a València el dia 1.er d'abril del 1444, pot deduir-se que a aquella ciutat hi havia anat una comissió de la nostra baronia a fi de gestionar-hi la lluita de la mateixa, a càrrec dels seus habitants i a favor de la Corona. (Probablement tal gestió feia temps que durava.)

La susdita carta acaba com segueix. «... també facin posar penons reials, o insignies, a aquests llocs, de manera que sigui ben patent la nostra protecció i que ningú no pugui al·legar ignorància», etc.⁷ (De la lletra dirigida al Lloctinent Governador del Principat de Catalunya, veguers, batlles, etc.).

VII

El dia 8 d'abril del 1444, dos prohoms anomenats Bernat Colomer i Jaume Reverdit de Santa Perpètua, comissionats pels habitants de la baronia composta per les quatre parròquies susdites es personaren al palau reial de València, on en aquell temps residia la Reina Maria, esposa del Rei Alfons el Magnànim, i Lloctinent General en els regnes i terres occidentals de l'Estat, bo i presentant-li un document que en conjunt venia a dir que els seus representants desitjaven retornar, «a la dolça senyoria del Rei i Vostra», fent-se càrrec de pagar amb la seva pròpia moneda el preu de la redempció, puntualitzant certs detalls a fi de poder portar a cap tal projecte.

1.er Que els homes de la baronia puguin reunir-se i formar sindicats a fi de realitzar totes les gestions necessàries per tal de recollir els cabals corresponents per a la dita operació, sense ser maltractats pel poder feudal, i que no se'ls posi cap impediment per a tenir entrevistes o es faci qualsevol acte que entorpeixi la consecució proposada.

2.^{on}. Demanen que, si se'ls posen impediments, que no els falti la defensa del Batlle General i del Veguer de Barcelona, especialment si el senyor feudal no volgués acceptar l'import de la redempció proposada.

3.er. Supliquem, «... així que s'hagi feta la lluita dessús dita, les jurisdiccions

6. *La Cartuja de Santa Maria de Montalegre. Compendio Histórico*, pàgs. 81-82.

7. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 3140, fol. 147 v. - 148 v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 1).

i altres coses que per la lluita vindran, sien unides i perpetuament incorporades a la Corona o patrimoni reial i al Comtat de Barcelona inseparadament, així que aquelles, ni per lo senyor Rei o per alguns dels seus successors, primogènits, lloctinents o procuradors seus, ni per Vos Senyora, no puguin ésser jamés venudes, alienades, o traspassades a alguna altra persona. En cas que es fes el contrari, ço que Déu no vulla, ara per llavors i llavors per ara, tal vendició, donació, alienació, o altra transportació de les dites parròquies i jurisdiccions sia nulla ipso facto». I més avall diu, després de diverses consideracions, «... en tal cas sien tingudes ipso facto les dites parròquies per carrer de Barcelona, i més Senyora, vos plàcia atorgar, consentir, ordenar, proveir e manar que el mer imperi de les dites parròquies regesca i exarcesca i tingui de regir i exercir el Veguer de Barcelona en sa pròpia persona i no per substitut, lloctinent seu ni altre, ni per veguer ni sotsveguer del Vallès», etc.

Demanen també a la Reina que doni fe del valor real de la baronia a redimir, no fos cas que s'hagués de pagar més del compte.

Una altra petició és que se'ls concedeixi el privilegi perpetu, perquè puguin tenir mercat a la sagrera de la parròquia de Santa Perpètua els divendres de cada setmana, i que cada any puguin celebrar una fira de vuit dies de durada, que comenci el dia 30 de juliol, que és la festa dels sants Abdó i Senén, i que encara puguin tenir una segona fira de vuit dies, també que comenci el dia de Sant Lluç Evangelista, que s'escau el 8 d'octubre, i supliquen que els que vinguin a mercat o a fira, tinguin tota classe de seguretats per part del Sr. Rei, ja sia en referència a les persones com en els béns i en tals mercats i fires no es pugui demanar deutes, ni arrestarfi ni detenir a ningú, ni demanar penyores, ni censals, ni violaris, etc.

* * *

Fent una pausa, cal preguntar-nos: per què devien demanar tot això?

Aspirar a aquest privilegi, ¿no podria ser un reflex del gran sacrifici que estaven disposats a fer a fi de poder redimir la baronia a càrrec seu, però a favor de la Corona?

Sabien que a molts els seria convenient vendre, empenyorar, manllevar diners, etc., compromentent l'economia de llurs famílies, bo i afrontant dificultats imprevisibles de cara al futur.

I també demanaven còpies segellades dels susdits capítols, cosa molt lògica, perquè poguessin donar-ne fe a tothom.

Diu la Reina: «Ens fou humilment suplicat per part dels esmentats Bernat Colomer i Jaume Reverdit que ens dignéssim aprovar els capítols anteriors i totes les coses que s'hi contenen a favor de les poblacions, prohoms i particulars de les mateixes i firmar i concedir-los el privilegi i la llei pactada a perpetuïtat. I Nos, moguda per aquestes súpliques, i fets aprovar els precedents capítols pel reial consell», et. I més encara «... jurant a Déu per l'ànima del Sr. Rei i sobre els quatre evangelis tocats corporalment amb les mans, que el Sr. Rei, i Nos, com a Lloctinent d'ell, i els hereus i successors del Sr. Rei, tindrem i observarem i farem tenir i observar a qui correspongui els precedents capítols i totes i cada una de les coses que s'hi contenen, de la manera que són concedides i condicionades amb les nostres respostes, i no farem res en contra dels mateixos ni permetrem que ningú ho faci per cap raó o causa», etc.

Firma de Maria, per la gràcia de Déu Reina, etc., que concedim i aprovem les coses predites i manem fer-ne escriptura pública segellada amb el nostre segell pendent. Signe de Bernat Colomer i Jaume Reverdit, d l'Abat de Santes Creus i entre d'altres dels síndics de la Vila de Morella i de Castelló de la Plana, etc. ⁸

VIII

El dia 1 d'octubre del 1444, la Reina Maria va escriure des de València a Joan Corbera, Batlle General de Catalunya, urgint perquè s'enllesteixi l'assumpte de la lluiació de la nostra baronia, bo i dient. «I perquè sapigueu i creieu fermament que, per exaltació de la reial corona i del nostre regne, convé recuperar i reintegrar al reial patrimoni les jurisdiccions alienades, i també perquè els síndics s'han hagut de queixar de les llargues dilacions que doneu a la humil súplica d'ells, de nou i per segona vegada us diem i manem a vosaltres i als nostres consellers que us ocupeu d'aquest assumpte, que us n'encarregueu sota la pena d'incórrer en la reial indignació i ira, de manera que s'observin en tot i per tot les constitucions de Catalunya en les disposicions que es refereixen a la causa de la lluiació i que ho feu tot amb la major diligència que pugueu. I sobre això, escoltades les dues parts, que sigui administrada per vosaltres i pels vostres consellers la deguda justícia, de manera que els síndics no s'hagin de queixar de nou a Nos de les vostres dilacions en aquest assumpte i no hagin de recórrer de nou a Nos amb grans molèsties i despeses.» ⁹

Per aquestes últimes frases, que la Reina va escriure des de València, sembla com si allí s'hagués traslladat una comissió a fi de posar-li en evidència l'anomalia de la dilació del assumpte de redimir la baronia.

IX

D'un document, del 28 d'octubre del mateix any 1444, es desprèn que uns delegats de la baronia que ens ocupa, també varen personar-se a Castell Villar (al regne de Nàpols), on llavors residia el Rei.

En tal data, doncs, el Rei dirigeix un escrit a la Reina Maria a fi que el faci extensiu, també, a Joan Corbera, Batlle General de Catalunya i als altres oficials i persones a les quals pertoqui, en el qual, en primer lloc, es transcriu íntegre un document ja citat, pel qual el Rei dóna a la Cartoixa un ampli privilegi. ¹⁰ I més avall el rei diu «...sabem que el monestir de Montalegre, o el seu ecònom i procurador, intenten impedir del tot i frustrar les lluicions per aquells pobles, per llurs síndics i procuradors presentades davant vos, el Batlle General de Catalunya i demanades que fossin fetes a tota la jurisdicció civil i criminal, alta i baixa i al mer i mixt imperi i altres qualssevol venudes pels nostres predecessors, els il·lustríssims reis

8. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 3141, fol. 22 v. - 27 r. (expedient del nostre arxiu n.º 114, doc. n.º 1).

9. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 31-41, fol. 99 v. - 100 r. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 2).

10. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2614, fol. 164 v. - 166 r. (expedient del nostre arxiu n.º 114, doc. n.º 2).

d'Aragó, mitjançant el pacte i escriptura de gràcia de poder ésser redimides i recuperades sempre que es vulgui, pel mateix preu pel qual han estat venudes».

I també afegeix «que el monestir ens hauria de tenir plenament al corrent sempre que adquirís alguns béns com també en cas de venda». Això però, el Rei no ho havia pas dit fins ara.

I més endavant continua, «I així, conforme a la nostra intenció i manera de pensar, creiem, interpretem i declarem que el privilegi esmentat, és a dir, les paraules expressades en ell, per contundents que siguin, de cap manera no poden impedir la predita llució, ni en virtut d'aquell privilegi es pot posar cap obstacle o impediment a les llucions demanades, encara que el privilegi preinseririt hagi de ser portat a execució, segons el seu contingut i tenor. Com que la nostra intenció no ha estat mai, ni és, que el privilegi preinseririt s'entengui en altre sentit del que Nos hem estat ben assegurats que li hem donat, ni estès més enllà dels límits del monestir recentment edificat i situat a la parròquia de Sant Cebrià de Tiana en terreny reialenc. Nos, entenem, interpretem i declarem amb la present, no obstant qualsevol provisions donades o per donar contra la present interpretació i declaració, com si fossin de dret privat i contràries a les lleis de la pàtria i declarem que no tenen cap valor ni eficàcia. Per això, declarant la nostra voluntat sobre aquestes coses a Vos, la il·lustríssima Reina Maria, la nostra esposa i Lloctinen General, i als altres oficials, diem i manem fermament i expressa que, no obstant el preinseririt privilegi i les paraules i les clàusules que s'hi contenen tal com precedeix, malgrat tot, volem i disposem que per a la recuperació de les parròquies i de les coses i drets predits, d'acord amb la decisió de vos, el batlle general, tingueu cura de procedir i de fer procedir. Ja que de certa ciència i prèvia madura deliberació del nostre sacre consell, hem determinat que ha d'ésser proveït i semblantment executat. Donat en el nostre Castellvillar... del nostre regnat de Sicília» etc.¹¹

X

Nova carta del rei Alfons, del 15-XI-1444, dirigida a Pere Riera de la Parròquia de Sant Vicenç de Mollet i Jaume Rovira de la de Sant Cebrià de Cabanyes, substituïts síndics i actors de Joan Fontanet i Joan Teixidor, síndics procuradors de les poblacions de les parròquies de Santa Perpètua de Mogoda, Santa Maria de Martorelles, Sant Fost i Sant Cebrià de Cabanyes de la Vegueria del Vallès.

De la susdita lletra en copiem els paràgrafs següents:

«Així doncs, manem al Governador i Batlle General de Catalunya, al Veguer i Batlle de Barcelona i altres oficials nostres i a llurs lloctinents, als quals pervindran les presents, que tinguin i observin la llicència, concessió i confirmació nostres i la facin tenir i observar inviolablement i no permetin que ningú la contradigui per qualsevol causa» etc.

I confirma més enllà «...declarem la facultat de manllevar els diners necessaris per a fer les llucions i totes les despeses que calgui fer a les poblacions esmentades, i als seus síndics presents i futurs, els concedim plena llicència i facultat de

11. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2614, fol. 164 v. - 166 r. (expedient del nostre arxiu n.º 114, doc. n.º 2).

lliurement procurar-se els diners per a dur a terme les lluçions esmentades i les despeses inherents, sota la forma i obligació que es conté en les lletres de la Reina fins a la suma de 6.000 florins d'Aragó, o el seu valor, com els sembli a les poblacions i a llurs síndics i no més.»

I reïtera encara més endavant: «Manem fermament al Governador i Batlle de Catalunya, al Veguer i Batlle de Barcelona i als altres oficials nostres i llurs lloctinents i altres persones presents i futures, a qui correspongui, que la llicència, concessió i confirmació nostres a la preinserida concessió de la Reina, i totes i cada una de les coses contingudes en la present, les tinguin per vàlides i fermes i les observin i les facin observar inviolablement per tothom, i no les contravinguin ni permetin que ningú ho faci per qualsevol causa.»¹²

XI

A 20 de novembre del mateix any 1444, segurament a causa d'alguna errònia informació, es manifesta la magnimitat del Rei Alfons segons els paràgrafs següents d'una carta de tal data, escrita des del campament de Santa Severina de la província de Calàbria.

«Degut a la nostra sang reial i elevada stirp, eixamplem la nostra glòria quan perdonem benigneament els qui reconeixen i es penedeixen de llurs delictes i en demanen perdó. Veritablement considerant els molts i grats serveis que les poblacions i particulars de les parròquies de Santa Perpètua de Mogoda, de Santa Maria de Martorelles, de Sant Fost i de Sant Cebrià de Cabanyes de la Vegueria del Vallès, amb gran constància, no sense grans afany, despeses, i amb llurs propis béns, han treballat per a la llució, restitució i reintegració al nostre patrimoni de les jurisdiccions de les susdites parròquies, volem obrar d'una manera misericordiosa i justa envers aquestes poblacions i llurs particulars, d'una manera semblant al Rei dels reis, de qui és propi tenir misericòrdia; a tenor de les presents, ara per llavors, i ja que la susdita llució i recuperació al nostre reial patrimoni ha estat un fet, a les humils i constants súpliques dels nostres fidels, Pere Riera i Jaume Rovira, síndics de dites parròquies, remetem, relaxem, perdonem a les poblacions i persones particulars de qualsevol grau i condició que siguin, de totes i qualsevol penes civils i criminals i altres qualssevol en les quals, tal vegada fins al dia present haguessin caigut, i tota acció, petició, demanda que contra dites poblacions i particulars i llurs béns, en el que ens afecta a Nos i al nostre fisc o a altres oficials nostres, podem o podeu fer proposar o moure per raó o ocasió d'alguns crims o delictes comesos o perpetrats per les dites poblacions, persones, particulars o per alguna d'ells, fins el dia present, o dels quals hagin estat inculpat, difamat, denunciats o acusats; encara que aquests crims siguin greus o enormes i també per raó del procés de pau i treva, després d'haver-se fet la pau entre les parts i també ara per llavors, ho estenem als delictes que hagin pogut ésser comesos dintre el primer any després d'haver estat feta la llució i no més tard», etc.¹³

12. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2614, fol. 169 r. - 170 r. (expedient del nostre arxiu n.º 114, doc. n.º 3).

13. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2614, fol. 174 v. - 175 r. (expedient del nostre arxiu n.º 114, doc. n.º 4).

No és insòlita tanta magnanimitat?

Però la cosa més estranya és que sembla que no havia pas tingut lloc, encara, la referida llució i, d'altra part, fa l'efecte que per la baronia s'esdevenien anomalies greus.

XII

Sembla doncs, fora de lloc una altra lletra del Rei, des del mateix campament prop de Santa Severina a la província de Calàbria com l'anterior i del mateix dia 20 de novembre del 1444, la qual va ser dirigida a Pere Riera i Jaume Rovira, i que ens dona a entendre que tenien lloc certes violències per la baronia, promogudes, segurament, entre els amics i els contraris de la causa de la llució, segons pot desprende's del paràgraf següent de la lletra de referència:

«Del qual capítol es desprèn que l'exercici del mer imperi ha estat expressament concedit al veguer (de Barcelona), i no a cap altre oficial, d'on es pot esdevenir, i de fet s'esdevé, que es troben homes occits dintre els termes de dites parròquies i el batlle de les mateixes no vol entregar-los, ni fer-los entregar per ésser sepultats en absència del veguer (de Barcelona), i així jeurien insepults els cadàvers fins a arribar a ésser infectes i per això ens supliquen que us digneu, en aquest cas, donar llicència al batlle en absència del veguer, perquè pugui donar sepultura o donar permís perquè puguin ésser sepultats els cadàvers d'homes que han estat assassinats», etc.

Segueixen a continuació normes per altres providències sobre diferents aspectes de l'administració de justícia.¹⁴ Tot això, però, posa en evidència les dificultats de l'interregne que ací es vivia, concepte que sembla que no encaixa prou bé amb la magnimitat mostrada pel Rei en la carta anterior de la mateixa data.

XIII

En un extens document del 9-III-1445 es planteja una acció contenciosa d'alguns caps de casa de les parròquies de Santa Maria de Martorelles, Sant Fost de Campsentelles i Sant Cebrià de Cabanyes, contra les gestions fetes a favor de l'alliberació de la baronia, prop del rei Alfons el Magnànim a Castell Villar (al Regne de Nàpols), pels prohoms Pere Riera i Jaume Rovira, com a substituïts síndics i actors de Joan Fontanet i Joan Teixidor, procuradors de les poblacions de les quatre parròquies d'aquella zona.

El document que ens ocupa ens dona la primera notícia que, per les circumstàncies que fossin, s'havia romput la unitat de criteri en referència a tal alliberació.

Se'ns mostra com a capità del nou bàndol el batlle de Santa Maria de Martorelles Antoni Mascaró, el qual va convocar una trobada a la Cartoixa de Santa Maria de Montalegre, «lloc que l'elegiren per a reunir-se a major seguretat», diu el text. Es que hi havia malestar públic?

A tal trobada varen assistir-hi 12 prohoms de Martorelles, inclòs el batlle susdit, tot i que l'empadronament de tal parròquia era de 26 focs. De Cabanyes foren 4 els

14. A. C. A. Registré Cancelleria n.º 2614, fol. 176 r. - 176 v. (expedient del nostre arxiu n.º 114, doc. n.º 5).

assistents i de Sant Fost, solament un, tenint en compte que llurs empadronaments eren de 10 i 12 focs respectivament, però de Santa Perpètua no n'hi havia cap.

En total varen reunir-se 17 caps de casa, i l'empadronament de la baronia havia estat de 80 focs, segons el fogatge del 1343 de referència. Es possible, no obstant això, que el nombre de cases habitades hagués baixat després de les pestes i epidèmies del segle XIV.

Tota la maniobra de l'acte que ara ens ocupa, tenia per objecte legalitzar un document a fi d'elevat-lo al Rei, la Reina i el Batlle General de Catalunya, per a demostrar que les impetracions fetes pels missatgers o procuradors síndics, actors del Castell i parròquia de Santa Perpètua com a representants de les quatre parròquies, no tenien la unanimitat de tots els capparets de la baronia.

No cal dir que tal fet va commoure les forces vives de la baronia, bo i originant problemes i discussions conflictives.

Al final del document que ens ocupa es diu, «Això fou fet, és a saber, a la convocació i enfortiment de tots els abans dits singulars congregats, com ha estat dit més amunt a la susdita casa o Monestir de Montalegre...».

És escrit que foren presents com a testimonis un ciutadà de Barcelona, un altre de la parròquia de Vidreres, diòcesi de Girona, i tres de Sant Fost.

En el document, però, no queda prou clar si també el firmaren com a testimonis, que no diu que fossin allí presents, un tal Guillem Muntanys de la Parròquia de Muntanyana, diòcesi de Lleida, i Joan Frescor (?) de la vila d'Alcaniç del Regne d'Aragó, i Bernat Riera de la parròquia de Martorelles, i Jaume Durall de Cabanyes, i Pere Tredors del terme del Castell de Montcada, etc.

Però el cas és que el pergamí original porta només una sola firma, això és la del notari Noves.¹⁵

Cosa notable és doncs, la falta de les firmes dels suposats testimonis, fet que pot induir-nos a pensar en dos aspectes de la qüestió.

En primer lloc potser es podria suposar que el plantejament contenciós de referència, no fos espontani sinó per coacció, i segonament que la falta de firmes al document tan mencionat, fos a causa de les amenaces de la majoria de caps de casa que anhelaven, en gran manera, alliberar la baronia del feudal. Tal criteri és, però, una hipòtesi solament.

És important, no obstant això, constatar que el document que ens ocupa no va arribar a tenir cap valor jurídic, a causa de la manca de les firmes que es mencionen al text, sense ser-hi estampades, i en conseqüència no va ser posat mai de manifest, però sí que ens ilustra, clarament, la tensió que es vivia, en aquell moment històric, a la baronia que ens ocupa.

De tal pergamí sembla, també, que pot deduir-se que els factòtums de l'alliberació tant repetida, eren de Santa Perpètua i que el seu cap de brot devia actuar amb la benevolència de tots els veïns de la població, tota vegada que, fins ara, no ens consta en cap document que ací hi haguessin hagut discrepàncies sobre el particular, ni tan sols en aquest pergamí, amb el que es pretenia, i es donava ocasió, a què es manifestessin certs dissentiments que poguessin haver-hi.

15. A. C. A. Monacals, Hisenda, Cartoixa de Santa Maria de Montalegre, lligall n.º 20, fitxa 1969, pergamí (expedient del nostre arxiu n.º 313, document únic).

Cal notar, també, que no surti a escena el germà profés de la cartoixa, Joan d'Anea, tota vegada que havia estat investit del càrrec de Procurador General del Monestir de Santa Maria de Montalegre, el dia 3 de maig del 1440. Es pot pensar, però, que devia actuar entre bastidors.

XIV

Es molt de notar que el rei Alfons, el dia 21 de desembre del 1445 escrivís cinc cartes a la vegada, això és, tres a la Reina Maria i dues al Batlle General de Catalunya, i totes parlen del mateix tema.

De la primera a la reina Maria destaquem el paràgraf següent: «Així doncs, com sia que les nostres provisions s'han pogut i degut fer, tenint en compte les raons, entre altres expressades, *ateeses i considerades les ordenacions, pragmàtiques, sancions i prohibicions de no alinear les coses i drets del reial patrimoni*, de consegüent, com sigui que les nostres provisions esmentades no s'aparten del camí de justícia i de cap manera van contra les constitucions de Catalunya, han d'ésser executades i observades. Us manifestem, doncs, totes les coses predites i responent a la vostra consulta, us diem, preguem i manem que observeu, executeu, feu observar i executar les nostres lletres emanades per voluntat nostra, i a petició de Pere Riera i Jaume Rovira, sobre la causa de la llució esmentada i també la nostra interpretació, etc.¹⁶

XV

De la segona lletra susdita, en posem de manifest els següents paràgrafs: «...la qual suplicació e raons en aquella contengudes, per Nos i en nostre sacre consell maduradament i digesta discutides, són estades trobades, no solament no ser raons urgents, més ésser frívols, impertinents i molt insuficients i voluntàries, per a poder impedir la causa de la dita llució».

I diu més endavant, «... la dilació de la justícia en açò, nos és interès insuportable; es deuria molt advertir que en nostra justícia no es fossin donats tals enganys e que los qui tenen de nostre patrimoni, a l'empenyorar-lo hagin hagut sens plet, e ara al lluir i restituir lo nostre, nos meten plet de tantes dilacions, cosa que a nos ens sembla que és un càrrec per aquells que açò sentenen i favoreixen».

I prop a finalitzar la lletra diu encara: «...deurien retre comptes i voler-nos restituir lo nostre en especial els cartoixans i altres religiosos i eclesiàstics deurieu haver consciència de tenir ço del nostre injustament».¹⁷

XVI

De la tercera i última carta a la reina Maria, solament en transcrivim un paràgraf, això és, «...havent trobat molt enuig de tals novitats contra nostra salvaguarda

16. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, fol. 58 r. - 58 v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 3).

17. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, fol. 58 r. - 59 v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 4).

e constitucions de Catalunya, i pragmàtiques sancions en favor de les llučions del nostre patrimoni», etc.¹⁸

XVII

De la primera de les dues lletres restants dirigides pel Rei al Batlle General de Catalunya Joan de Corbera, amb la data ja referida del 21 de desembre del 1445, en transcrivim el següen paràgraf. «...car apar dura cosa empenyorar nostre patrimoni sense plet i haver-lo de cobrar amb tantes malicioses dilacions, les quals vos manam que d'alguna manera no permeteu; més, fets los dipòsits, preneu possessió del nostre patrimoni segons la forma de les pragmàtiques; no es puga dir que conquerint un reialme, perdem drets en lo altre».¹⁹

XVIII

La segona lletra de referència puntualitza com segueix: Alfons, etc. «Al dilecte conseller nostre Joan de Corbera, cavaller, Batlle General de Catalunya, salut i dilecció. Hem sabut amb desgrat que l'ecònom o procurador del monestir de Montalegre, prop de Barcelona, no tenint en compte la salvaguarda que Nos hem donat als homes de les parròquies de Santa Perpètua, Santa Maria de Martorelles, Sant Fost i Sant Cebrià de Cabanyes, en ocasió de la lluçió que aquests homes desitgen fer per a tornar al nostre suau domini i no tenint en compte, tampoc, les constitucions i pragmàtiques sancions en favor de les llučions del nostre reial patrimoni, va posar les mans o va fer-les posar sobre la persona de Jaume Rovira, un dels síndics de les dites parròquies i el va empresonar i el va retenir a la presó amb l'excusa que l'havia fet empresonar per altres motius. I perquè de cap manera podem tolerar les vexacions i apressaments dels nostres súbdits i els prejudicis causats a nos, i com sigui evident que l'esmentat procurador i ecònom va procedir a la captura i vexació de la persona de Jaume Rovira en ocasió de la suplicada lluçió i no per qualsevol altra dissimulada causa, per això us diem, encomanem, i manem expressament i sota la pena d'incòrrer en la nostra indignació i ira i la multa de 10.000 florins d'or d'Aragó, que tot seguit, després de rebudes les presents, deslliureu o feu deslliurar de la presó l'esmentat Jaume, comminant i urgint per imposicions de penes al compliment d'aquestes disposicions». I més endavant li diu que, carregant-se de cautela, obri en lloc seu.²⁰ Talment com si li diguéis, el que has de fer, fes-ho com pugués, però fes-ho.

Fins ací, això no obstant, podem treure una conclusió important: Alfons el Magnànim no era pas un rei absolut amb tota l'extensió de la paraula com altres reis de la seva època, o del contrari la seva voluntat no hauria pogut ser retinguda per un tribunal de justícia, independentment de qui hagués pogut tenir raó. Mentre

18. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, fol. 62 r. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 7).

19. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, fol. 60 v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 5).

20. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, fol. 61 v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 6).

no s'havia pronunciat sentència, el Rei s'abstenia de donar un pas de força, que per altra part li hauria estat molt fàcil, com era corrent en aquell temps en els regnes veïns. Amb tot, insta el seu conseller que actui, talment com si desitgés poder intervenir en l'assumpte, però després dels fets consumats.

La Corona havia de jugar bo i fent política i movent-se amb traça, prudència i sagaç diplomàcia.

Ací serà bo que posem de manifest, també, la gran personalitat de l'home de la Cartoixa amb qui se les havia el rei.

Es tracta del germà profés, Joan d'Enea, cartoixà, llavors, de Montalegre, el qual era amic del Sant Pare de l'època Nicolau Vè, i de moltes cases nobles d'aquell temps, tant de Catalunya com de València.²¹

Pot ser que certes toleràncies del rei, segons hem constatat, tinguessin relació amb la circumstància de tenir enfront un personatge tan poderós.

XIX

És curiosa una carta del monarca, del 30 de desembre del mateix any 1445, que diu: «Religiosos e amats nostres, per una suplicació de vosaltres i per vostre ecònom donada davant la illustríssima Reina nostra i molt cara i molt amada muller i Lloc-tinent General, sobre la causa de la llució de les parròquies, etc., per la dita illustríssima Reina a nos remesa, e havent oït a part d'això, el religiós frare Joan d'Enea per part vostra en tot lo que per interès d'aqueix monestir nos ha volgut dir sobre aquesta matèria, havem entès la gran disputa e plet que meteu a nostra clara justícia sobre el fet de les dites llucions, de què ens meravellem, perquè, ens apar dura cosa que nostres antecessors, de gloriosa recordança, i nos haïem sens plet empenyorat nostre patrimoni i no el poguem desempenyorar, pagant lo preu, sens plet, fins a voler dificultar nostra interpretació del privilegi en lo desús dita suplicació mencionada, allegant raons frívoles contra aquella; per això vos pregam que de tal exquisides dificultats, que no tenen fonament en justícia ni en dret, vos vullau moderar, car és cosa de molt mal exemple; i si vosaltres que sou religiosos vullau procurar e servir tals vies, és donar tàcitament exemple e ànim a altres de fer e procurar llargs plets en consemblants causes patrimonials, no sens gran perjudici nostre i càrrec de consciència; per això altra volta vos pregam hi vullats haver bona advertència i no voler contra justícia, i regir-vos per sans consells que fins ara ací no mostrau; i perquè havem confiança que les nostres justificades amonestacions seran compreses per vosaltres, vos havem fet la present. Dada a Castellnou, etc.»²²

XX

El dia 25 de febrer del 1446 hi ha nova lletra del rei, des de Castellnou a Nàpols, dirigida al Batlle General refermant la posició règia com segueix. «...és de nostra intenció e ferm propòsit, que segons forma de les nostres lletres, la nostra

21. *La Cartuja de Santa Maria de Montalegre. Compendio Histórico*, pàg. 123.

22. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, 61 r. - 61 v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 8).

causa sia molt prestament definida, no obstant les oposicions fins avui fetes per lo dit monestir, o altres qualssevol, per les quals s'hagi entorpit o entorpir-se pogués la decisió final de la dita causa». I més avall recalca, «... no espereu sobre això altra consultòria o altra manament nostre que per aquesta causa a vos fos fet e manat». I encara en tancar la lletra diu, «...vos notificam aquesta és i serà, per sempre, nostre incommutable intenció i propòsit».²³

XXI

I més encara, per una lletra des de Nàpols, del rei Alfons a la reina Maria del 4 d'agost del 1446. El tema i el to és el mateix, això és, «... que prosseguí la causa, el procés de lo qual ja ha estat instruït plenament, si no és que ja no s'hagi sentenciat». I encara, «...procediu i tingueu cura de procedir a la recuperació de les jurisdiccions d'aquelles parròquies i d'altres drets alienats amb les mateixes, no obstant qualsevol apel·lació, suplicació o reclamació que pugui ésser feta de la mateixa per part de l'esmentat monestir».

Tanca la lletra dient, «I procureu que per aquesta causa no us hagi d'escriure de nou, i no feu el contrari, si vos illustríssima Reina ens voleu fer plaer i els nostres oficials estimeu la nostra gràcia i voleu evitar la nostra ira i indignació i les penes predites».²⁴

XXII

Poc més de deu mesos després de l'última carta (del 4 d'agost del 1446, acabada de citar), això és el dia 11 de maig del 1447, ens sorprèn un privilegi de la reina Maria concedit graciosament.

Sobre el mencionat privilegi podem fer diverses observacions.

1.ª En referència a Santa Perpètua diu, «...població del terme de la casa de Mogoda». El nucli dominant, de regust feudal, ha estat fins ara la referida casa, bo i considerant que la susdita població formava part del seu terme, concepte que en l'última carta del Rei transcrita, semblava ja que podia descartar-se.

2.ª Diu també que «...per causa de les bandositats que des de temps s'han produït allí ha sofert el màxim dany i gairabé ha estat destruïda». (Es refereix a la població de Santa Perpètua.)

Quina circumstància malestruga produïa tals bandositats? Per qui era produït el malestar? Podem pensar que ha era pel bàndol dels que anaven a favor de la redempció o pels que la denegaven.

Però la lluita entre tals bandositats devia ser molt aferrisada perquè la població gairabé va quedar destruïda, diu aquest document.

Pels primers textos que hem mencionat en aquest treball, sabem que els prohoms que varen promoure l'assumpte de la redempció de la baronia que ens ocupa,

23. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, fol. 64 v. - 65 r. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 9).

24. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2779, fol. 84 r. i v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 10).

eren de Santa Perpètua i el dit poble sempre és anomenat en primer lloc en tots els documents que coneixem, quan es mencionen les quatre parròquies que formen la baronia.

No pot ser que alguna força hagués atacat el poble de Santa Perpètua, per què era el reducte del nucli dirigent i, a última hora, de resistència?

Què eren les bandositats? Què defensaven? O bé de qui es protegien?

3er. Continua el document, «...espera de Nos (el poble de Santa Perpètua), que li concedim una fira i una segona fira, per a incrementar la població ja que, com més es vengui, es compri i es faci comerç en el susdit terme serà en bé dels seus habitants i l'afluència de gent allí serà útil i còmode; per la súplica feta humilment a Nos per part del venerable prior i convent del monestir de Montalegre de l'ordre de la Cartoixa, al qual pertany dita població, amb tenor de la present a vosaltres els prohoms i a tots i cada un dels homes de dit terme, us concedim graciosament que, en la parròquia de Santa Perpètua de Mogoda i en el seu terme, se celebrin cada any d'ací en endavant, perpètuament, una fira que comenci el dia de Sant Bartomeu i duri tres dies seguits i també torni a haver-hi una segona fira que comenci el dia de la festa dels sants Felip i Jaume apòstols i que duri dos dies seguits».

Aquest paràgraf torna a fer-nos preguntar, perquè tants de favors?

És cert que en el privilegi del 8 d'abril del 1444 dels reis Alfons i Maria, tan defensat per aquests monarques, s'hi demanaven dues fires, però cal destacar que no s'esqueien pas als mateixos dies que els de les que ara els havien concedit: Per què? Es que aquell privilegi primer era ja deixat de compte? Oficialment fins ara no en sabem res.

Diu aquest document que el prior de la cartoixa havia demanat humilment a la reina Maria, que els fos concedida tal gràcia, però, ¿des de quan i per què és ara un intercessor prop de la Corona a favor del poble de Santa Perpètua de Mogoda, si fins fa poc, ha pledejat en contra del privilegi que els concedia?

Hem dit, també, en el document que estudiem que les susdites fires, són un privilegi perpetu concedit graciosament. Cosa estranya perquè tals gràcies no se solien concedir pas mai de franc.

I no cal dir que tals fires tenien totes les garanties reials de seguretat pels mercaders, tal com en aquells temps se solien donar.²⁵

A què era degut, doncs, tant de favor?

XXIII

Un any mes tard, això és el 7 de maig del 1448, una llarga i enigmàtica carta del rei Alfons, feta al campament de prop «Albaresim Acquaviva» del regne de Nàpols, trasbalsa molt clarament tota la idea que fins llavors s'havia tingut de l'afer de la redempció de les quatre parròquies de la nostra baronia.

El Rei pretén justificar, amb punts de vista desconeguts fins llavors, la problemàtica de la lluita tant debatuda, fins a arribar a l'antitesi de les conclusions que ell mateix havia tant fermament defensat fins feia poc.

25. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 3145, fol. 46 r. i v. (expedient del nostre arxiu n.º 110, doc. únic).

Per exemple diu: «Considerant en fi, que els vassalls i habitants de les susdites parròquies renunciaren expressament a tots i cada un dels privilegis i gràcies concedides per Nos, a favor d'ells, en aquesta matèria», etc.

Vist això, ¿què podem pensar d'allò de «les bandositats que des de temps s'han produït allí i per això el poble ha sofert al màxim, àdhuc la seva quasi destrucció?».

I encara diu més: «Considerant finalment que dit prior, monestir i convent, tenint Nos una urgentíssima necessitat ens varen subvenir amb la quantitat de mil ducats d'or de cambra (moneda de l'Estat Pontifici que equivalia a 21 sous de Barcelona, cada ducat), amb la condició que en cap temps per Nos, pels nostres successors, pels oficials nostres i d'ells pugui ser recuperada del tot o en part, la jurisdicció esmentada, lluir-la, redimir-la o elevar-la per qualsevol motiu, raó a causa, entaular litigi o intentar la llució, redempció en judici o extra judici, si abans no haguessin estat íntegrament restituïts al monestir els mil ducats dor de cambra», etc.

I com si no n'hi hagués prou afirma encara: «...i que de cap manera no es pot procedir a cap interpretació de la mateixa abans que sia restituïda la quantitat que s'ha dit: i per a donar major fermesa ho signem i concedim mitjançament jurament», etc.²⁶

Arribats en aquest punt podem fer-nos dues preguntes.

1a. Quan el rei defensava tant ardidament la llució, havia rebut ja el préstec de mil ducats d'or de cambra o no? Amb els documents que tenim a mà no ens consta en quina data els va rebre.

2on. Si havia rebut aquest préstec feia anys, podem pensar que tenia molt poca memòria, o pel contrari és que el va rebre entre el 4 d'agost del 1446, data de la última lletra mencionada en la qual el Rei es referma encara en defensa de la llució de la nostra baronia, i la data de la carta que estem comentant, això és del 7 de maig del 1448.

Hem dit que el procurador de la Cartoixa era un germà profés d'aquella orde que es deia Joan d'Enea, del qual podem pensar que es tractava d'un diplomàtic reconegut, perquè, el 1446 va a Itàlia enviat pel comte de Prades en busca del Rei d'Aragó. L'any següent és la Reina Maria qui va enviar-lo com ambaixador prop del seu germà el Rei de Castella, i de retorn passa per Itàlia on el Rei d'Aragó li encarregà l'obtenció d'una butlla del Papa. És al final d'aquesta gestió quan rep a Roma el nomenament de Nunci papal... va retornar a Montalegre el mes d'agost del 1448 on hi va rebre la visita de la reina Maria.

Aquest any 1448 va ser encarregat de cancel·lar diversos crèdits contra la Santa Seu i també per recollir almoines per l'any Sant del 1450, i novament, l'any 1451, va tornar a Roma, segurament a fi de rendir comptes.²⁷ Sense comentaris.

XXIV

Més de cent anys després, ja en temps de Carles Ier., per un document del dia 11 d'abril del 1550, «Joan Fernández Manrique, Marquès d'Aguilar Canceller

26. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 2616, fol. 265 v. al 267 v. (expedient del nostre arxiu n.º 143, doc. n.º 12).

27. *La Cartuja de Santa Maria de Montalegre. Compendio Histórico*, pàg. 123.

Major de Castella i per la Sacra, Catòlica i Règia Majestat, Lloctinent i Capità General en el Principat de Catalunya, etc. Per part del vostre fidel del Rei, Antic Murtra, en nom i de part dels homes de les parròquies de Santa Perpètua de Mogoda, Sant Fost, Sant Cebrià de Cabanyes i Santa Maria de Martorelles, diòcesi de Barcelona, em foren exhibides certes cartes, etc... m'és feta relació dient que els dits homes han pagat al prior i convent del monestir de Montalegre tres mil quaranta-una lliures barcelonines per al preu de la lluició de la jurisdicció de les dites parròquies, etc... i per això han sostingut infinits treballs i despeses».

En resum, es reclamen els drets que els atorgava el privilegi del dia 1er. d'abril del 1444, firmat per Alfons el Magnànim i la Reina Maria,²⁸ però denegat per ells mateixos, posteriorment.

No obstant això, fins ara no ens consta què va ocórrer durant aquesta centúria llarga que ha transcorregut, des que va ser desestimada la tant repetida lluició.

Sabem que, no obstant l'informe precedent, durant el regnat de Carles I les coses varen quedar igual com estaven, però no hem pogut saber fins ara el perquè.

XXV

Tenim constància amb tot, que el dia 4 de març del 1568 (regnant ja Felip II), l'assumpte va discórrer per nous camins, segons el text següent: «Vista la súplica presentada per Pau Prat, com a síndic o procurador de les parròquies de Mogoda, en la qual fou promogut que per la universitat de les susdites parròquies, en l'any 1550 fou feta lluició, i quedà reduïda al règim reial, tota la jurisdicció tant civil com criminal i altres querelles de les susdites parròquies i per la lluició o redempció de tal jurisdicció, dels propis diners, la dita universitat va pagar tres mil quaranta-una lliures al prior i convent del monestir de Montalegre de l'orde de la Cartoixa; i, malgrat els preinserits capítols, comprengué el mencionat síndic, que el susdit prior i convent, pensaven obtenir de la Reial Majestat cert privilegi o una altra concessió amb la força de la qual poguessin exercir, en tals parròquies, la jurisdicció civil, o altres, tenir batlle amb el qual estés en el referit terme un nou oficial, i, junt a la declaració feta a la Batllia General en l'abans mencionat cas de lluició, cap jurisdicció no queda en poder dels mencionats, prior i convent, ja que tota la jurisdicció fou redimida i retornada a la Corona Règia».

Feia ja 102 anys daquella lletra del Rei Alfons en la qual denegava la lluició que ens ocupa, però no sabem detalls de ço que va passar en aquest lapsus de temps, ara com ara, segons ja hem dit.

El document que comentem encara puntualitza més: «...vaig declarar que no hi havia lloc per a sol·licitacions i pretextos pel susdit prior i convent, sinó al contrari, l'omnímoda jurisdicció de les tals parròquies l'ha d'exercir i cal que l'exerceixi un batlle, de la manera com en tals casos el batlle reial és acostumat exercir».²⁹ (Declaració feta per Didac Hurtado de Mendoza, Lloctinent i Capità General de Catalunya en nom del rei Felip II.)

28. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 4204, fol. 253 r. - 266 r. (expedient del nostre arxiu n.º 160).

29. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 4791, fol. 171 r. - 176 r. (expedient del nostre arxiu n.º 161).

XXVI

La cosa, però, no acabà pas llavors encara, ja que varen passar 17 anys fins que el Rei Felip no es va decidir a dir-hi l'última paraula, això és el 29 de novembre del 1585, i fou aquesta:

«Jo Felip, etc... Foren suaument exhibits pel fidel nostre Jaume Arqués, síndic de les universitats i parròquies de Santa Perpètua de Mogoda, Sant Fost, Sant Cebrià de Cabanyes i Santa Maria de Martorelles del nostre Principat de Catalunya, davant la meua Majestat i en el meu S. S. R. C., dos privilegis en la seva forma original: un concedit per la Sereníssima Reina Maria i després confirmat pel Sereníssim Rei Alfons marit seu, i predecessor meu, de bona i recordada memòria, a les dites universitats; l'altre certament, per en Joan Fernández Manrique, Marquès d'Aguilar que fou Lloctinent i Capità General a l'abans susdit Principat de Catalunya, per la comissió que jo com a Príncep he concedit i donat generosament com qual-sevulga cosa legítima...», etc.

A continuació es transcriu íntegre el document del privilegi de la Reina Maria, del 8 d'abril del 1444, firmat pel rei Alfons el dia 28 de novembre del mateix any, prop de la ciutat de Belli Castri (Regne de Nàpols).

També es transcriu l'informe de Joan Fernández Manrique, Marquès d'Aguilar, del dia 11 del mes d'abril del 1550, al qual ens hem referit en un epígraf anterior. (Vegeu doc. XXIV.)

Tals documents són confirmats a Monçó pel Rei Felip, en la data dessús dita.³⁰

XXVII

Es curiós un altre document del 23 de novembre del 1587, en el qual el mateix Rei Felip II ratifica l'antiga concessió del mercat i fires, els dies asseynalats al privilegi d'Alfons i Maria del 8 d'abril del 1444, i en conseqüència revoca, tàcitament, el que havia concedit la mateixa reina Maria el dia 11 de maig del 1447 per la súplica del prior de la Cartoixa de Montalegre.

Cal posar de manifest que les dates de tals fires i mercat no coincideixen en un i altre privilegi; sembla ésser que els homes de la baronia preferien les del primer document i no pas les del segon, potser per la raó que les primeres havien estat demanades respectuosament als reis i les altres, si bé eren concedides com una gràcia per la Corona, ho havien estat per causa d'haver-se denegat les primeres.³¹

XXVIII

Finalment, en el regnat de Felip III, es tanca d'una manera solemne tot aquest procés, segons un document del 13 de juliol del 1599, tal com segueix:

«Jo Felip, per la gràcia de Déu Rei de Castella, Aragó, Lleó i d'una i altra Sicília, Jerusalem, Portugal, Hongria, Dalmàcia, Croàcia, Navarra, Granada, Toledo,

30. A. C. A. Registre de Cancelleria n.º 4313, fol. 46 r. a 68 r. (expedient n.º 163 del nostre arxiu).

31. A. C. A. Registre de Cancelleria n.º 4714, fol. 267 v. - 268 v. (expedient del nostre arxiu n.º 164).

València, Galícia, de les Mallorques, Sevilla, Còrdova, Còrcega, Múrcia, Jaen, Algarb, Alguecires, Gibraltar, Illes Canàries i encara de les Índies Orientals i Occidentals i de la Terra ferma, del mar Océa; Arxiduc d'Àustria; Duc de Borgonya, Brabant, Milà, Atenes i Neopàtria, Comte d'Habsburg, Flandes, Barcelona, Roselló i Cerdenya: Marquès d'Oristà i comte de Goncià. I perquè els reis d'Aragó, predecessors meus, tenien per costum aprovar i confirmar amb escriure als súbdits i vassalls seus les coses que els han estat concedides. D'aquí és que, pel fidel meu, síndic de les municipalitats i parròquies de Santa Perpètua de Mogoda, Santa Maria de Martorelles, Sant Fost de Campcentelles i Sant Cebrià de Cabanyes, situades al Vallès, la plena potestat de la qual correspon a mi, em fou ofert i presentat cert reial privilegi concedit pel Sereníssim Alfons, Rei d'Aragó predecessor meu a dites universitats i parròquies, el curs del qual és així».

A continuació es transcriu íntegrament, altra vegada, el privilegi del 8 d'abril del 1444 tantes vegades citat.

El document acaba com segueix: «En testimoni de la qual cosa, mano fer la present confirmació, protegida amb el nostre segell, etc.».

Donat a Barcelona el dia 13 de juliol de l'any 1599, i dels meus regnes el segon,
Jo el Rei ³²

D'aquest document en podem remarcar dos conceptes importants:

1er. Que Felip IIIer. encara no usava el títol de Rei d'Espanya i que en el nostre cas concret es declara successor del Rei d'Aragó, Alfons.

2on. Que en començar un nou regnat, els monarques del nostre país d'aquell temps firmaven els privilegis tradicionals que llurs antecessors havien concedit a llurs súbdits, fins a arribar, tal prerrogativa, a les comunitats més minúscules, com en el nostre cas concret, tota vegada que la població de la nostra baronia solament era de 80 focs, segons hem vist en el fogatge del començament d'aquest treball i ara, l'empadronament del 1553, el més pròxim a la data del 1599 d'aquest document que comentem, registra solament 75 focs, això és 5 menys que el primer de referència.

Cal notar però que a Santa Perpètua de Mogoda, en un i altre fogatge, s'hi registra igualment 32 focs.³³

Tot plegat molt poca gent; a molt estirar entre 400 a 500 persones, les quals durant gairebé 150 anys varen donar molta feina als reis, i a llurs escriptors i notaris.

Però és que el cas era important, perquè es tractava del reconeixement, punt per punt dels furs de les quatre parròquies mencionades. És a dir, defensaven la seva llibertat.

XXIX

Hem contat que els cabdills de tot aquest moviment de redempció, quasi sempre eren homes del poble, i ho foren durant diverses generacions.

32. A. C. A. Registre Cancelleria n.º 4880, fol. 180 r. - 198 v. (expedient del nostre arxiu n.º 165).

33. A. C. A. Reial Patrimoni. Registre 2598, fol. 56 v. a 58 r. (expedient del nostre arxiu n.º 155, doc. nnúms. 4, 5 i 6).